

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL IX

No. 27

1 IULIE

1928

În acest număr: *Inverșunări primejdioase de I. Agârbiceanu; Amintire, poezie de D. Ciurezu; Concurența intelectuală de Alexandru Hodș; Cultura românească de Oct. C. Tăslăuanu; Pentru Ardeal și Banat de P. Nemoianu; Problema stabilizării de Artur Holban; Cronica politică: Paza tratatelor de pace, Plat-forma de retragere de Ion Balint; Gazeta rimată: Poveste politică de Jean Th. Sticlete; Insemnări: Dumitru Lăpădatu, Democrație și antisemitism, Ce să fie?, Confesiunea lui Panait, Premiul național pentru teatru, etc.*

CLUJ

RĂDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STR. N. IORGA No. 2

UN EXEMPLAR 10 lei

625

Țara Noastră

Inverșunări primejdioase

Focurile de revolver din Parlamentul Iugoslaviei, cari au ucis pe doi dintre deputați opoziției și au rănit grav pe însuși șeful acesteia, — îndoliind un popor întreg și mișcând adânc pe toți prietenii tânărului regat, — dau o edificatoare pildă de primejdia prea marilor inverșunări în luptele politice interne.

Este adevărat că temperamentul unui popor are o parte însemnată în felul cum se poartă luptele de partid în diferitele țări. Atentatorul dela Belgrad se spune că făcea, pe vremuri, parte dintr'o bandă de comitajii, despre cari se știe că nu sunt alegători în mijloacele prin care își pot suprima adversarul. Este adevărat că toate popoarele dela sudul Dunării, sârbii, bulgarii, grecii, și acel conglomerat etnic care se numește macedonean, a obicinuit, de decenii, Europa cu meșteciugurile lor sângeroase de răfuială internă sau la granițe. Dar, același temperament, a constituit unul din elementele fundamentale ale epopeii sârbești în vremea războiului, așa că temperamentul însuși, firea unui popor, nu poate fi condamnată. Indreptat, alimentat, utilizat pentru scopuri nobile, entuziasmul, disprețul pentru moarte, este una din forțele de înălțare ale unui popor, de biruință și de propășire.

Dar o calitate constitutivă prețioasă în sufletul național, nu e îngăduit nici odată să fie cheltuită în bani mărunți, să fie trezită, surescitată în fiecare zi pentru scopuri în realizarea cărora nu merită să fie cheltuită.

Partidele politice fac adeseori chiar acest lucru: apelează, și în chestiunile mărunte, de-o importanță redusă, adeseori fals puse, unilateral înțeles, la ceea ce are poporul mai bun în el, la însușirile lui fundamentale, făcându-l să creadă, — și când nu se urmărește decât un scop de partid, — că e vorba de ceva mare de tot, de însăși existența nației și a țării.

În regimul democratic de azi nu numai poporul, masele mari, pot fi duse în rătăcire prin prezentarea celor mai multe fețe ale luptei de partid ca pe unele ale luptei naționale, ci și luptătorii din primele rânduri. Azi nu avem încă în cele mai multe țări cu vot universal recent introdus, o selecționare a valorilor. Nouile Parlamente democratice nu se compun, se știe, din exemplarele cele mai alese ale popoarelor. Adeseori ajunge să reprezinte națiunea cineva cu o foarte restrânsă cultură, — om care poate fi ușor influențat, dus în rătăcire, când partidul politic în mod intenționat identifică interesele lui cu ale țării, chiar când nu sunt. Iar dintre aceștia se nasc de obicei fanaticii unui partid, oameni cu orizontul strâmt, cari iau de bani buni tot ce li se spune, și adeseori îmbrățișează o eroare mai vehement decât inițiatorii ei. Dacă un astfel de politician mai este ajutat și de un temperament... sudic, sau, dacă, — precum ușor se poate întâmpla în lipsa de selecțiune, aduce cu el aplicarea spre crimă, — înverșunarea luptelor politice poate aduce un desnodământ ca cel din Parlamentul jugoslav.

* * *

Din pilda celor zece ani dela războiu, ori cine poate vedea că înverșunarea luptelor politice de partid duce la mari primejdii interne, cari, apoi, sunt însoțite, de obicei, și de primejdii externe. Prăbușirea regimului constituțional parlamentar, — ultima eluptare în evoluția vieții de stat, — în Italia și în Spania, nu este decât urmarea înverșunării luptei dintre partidele politice ale acestor țării. Azi fascismul e lăudat încă de multă lume, pentru că, dintr'un noroc, în fruntea dictaturii din Italia se găsește un om deosebit de dotat. Dar cine ar putea nega că siguranța de mâine a Italiei ar fi așezată pe temeiuri neasemănate mai solide, dacă partidele politice de acolo nu ar fi mers așa de departe ca luptele intestine încât să zădărnicească ori ce posibilitate de armonie, — primejduind grav Italia de după războiu? Dacă în locul fascismului ar fi funcționat regimul constituțional parlamentar, cu concursul partidelor, azi nu ar fi atâta lume cu drept îngrijorată, și în Italia, și peste granițele ei, — de ceea ce s'ar putea întâmpla când nu va mai fi Mussolini.

Inverșunarea luptelor politice dintre partide a adus nenorocirea și nestabilitatea în care se zbate până azi Grecia. Tot ea a stropit din belșug cu sânge pământul Bulgariei în cei din urmă zece ani.

Dar pentru ce am alerga după pilde în alte țări, când o avem la noi acasă? Inverșunarea luptelor politice de partid nu are și la noi ca urmare dictatura deghizată, și continuarea acestei înverșunări ar putea avea alt rezultat decât înstăpânirea unei noi dictaturi?

Constatarea aceasta s'a făcut de curând, și, credem, cu foarte mare dreptate.

Ni se pare, că două sunt elementele principale care duc, după războiu, aproape toate țările, la o violență a luptelor de partid, necunoscută mai înainte, mai potoliță numai la popoarele de o veche cultură.

Războiul cu urmările lui a pus probleme noi, greu de rezolvat, în toate țările. Viața a fost răsturnată din cadrele ei vechi, între cari clasele sociale ca și singuraticii își aveau ăurecum un drum de mai înainte fixat. Răsar, cresc, se întăresc noi aspirații, noi idealuri, unele în formă nebuloasă încă, altele mai clare. Omenirea se sbate în chinurile unei noi creații, a unei noi așezări, care să fie temeiul evoluției ei viitoare. La începutul tuturor epocilor noi omenii s'au sfâșiat mai cu patimă, ciocnirile de idei și sentimente au fost mai violente.

Și e firesc să fie așa: în astfel de vremuri de o aprinsă și bogată fantazie spre noi realizări, fiecare crede că piatra pe care ar pune-o el la temeiul social, ar fi cea mai tare. Lupta se dă, în realitate, nu între om și om ca în timpul războiului, ci între idei, între sensibilități, între concepții și idealuri.

Starea aceasta de spirit, de continuă fermentare, nu poate fi prin nimic și de nimeni înlăturată, până nu se va cristaliza însuși prin forțele întinse ale celor ce dau lupta, rămânând biruitoare, în general acceptate, cele mai superioare.

În luptele dintre partidele de după război, în înverșunarea acestor lupte, o parte însemnată o are, deci, însuși spiritul vremii. Conștient ori inconștient, din resurse proprii sau hrânindu-se dintr'ale altora, toți aceia cari se înverșunează în luptele politice, sunt mânați și de acest spirit al vremii, întrucât în statul modern tocmai partidele politice sunt mijloacele de noi realizări și înfăptuiri.

Dar acest element, cu totul necesar în evoluția omenească, nu e nici odată de natură a primejdui așezarea actuală sau viitorul unei țări, printr'o prea mare violență.

Câtă vreme avem de a face numai cu lupta de idei, de concepții, ea își păstrează de obicei nobleța, chiar și în clipele când e destul de înțepită.

La înverșunarea primejdioasă a luptelor dintre partide după război contribuie însă, în mare măsură, al doilea element care se adaugă: interesul particular care se ascunde în haina luptei de partid.

I-am spus interes particular, pentru că el poate fi de multe feluri: personal, familiar al unui consorțiu, al unei regiuni, al unei clase.

Înainte de votul universal, marea mulțime a categoriilor de cetățeni dintr'un stat își aranjau singuri viața lor particulară, se rezimau pe ei, în primul rând. Azi făcând cu toții parte activă din stat, tot mai mult se evidențiază tendința de a-și face fiecare dependentă viața sa de a statului.

Evoluția e desigur normală, logică. Statul susținut de toți cetățenii trebuie să fie protectorul tuturor. Dar suntem, să nu uităm, abia la începutul acestui pas înainte. Și marea majoritate a cetățenilor judecă de-acum statul cel nou ca și când el ar fi ajuns la capătul evoluției.

De-acu opinia comună, generală: nu pot aprecia un stat care nu mă satisface în primul rând pe mine.

Introdus acest element al interesului particular în lupta de partid, el împrumută luptei aproape întreg caracterul de violență, înverșunarea primejdioasă, care, dacă e mereu alimentată, nu poate avea niciodată sfârșit bun.

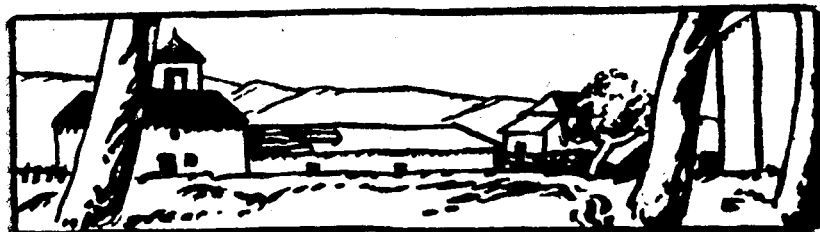
Partide politice de pură teorie, desigur, că nu pot exista: interesul particular se amestecă în toate, fie că e al singuraticilor, al unei clase sociale, sau al unei organizații economice-financiare. Teoria e mai bine susținută când e și omul interesat. E lucru evident.

Înțelepciunea bărbatului politic conducător pretinde însă măsură cumpănită: să știe cât poate, cât e permis să poată înfrăți din interesul particular al celor ce-l urmează, cu interesul general, permanent național. Și, mai mai ales, să nu pună pe cel dintâi prețul cel mai mare.

Numai așa se poate încunjura înverșunarea primejdioasă a luptelor interne de partid.

I. AGĂRBICEANU

Amintire

*La fereastra din ogor
Bate murgul din picior...*

Și muica tace și fresare
Doar bura unui murg de soare
Bate 'n tâmpla-i de argint...
Și din gânduri vechi, o lume
Peste suflet i se lasă,
Și eu simt cum se 'nfioară
Și-i foșnește,
Ia albă, ia roasă,
Cu sabace de mătasă
Cu amurguri de arnici,
Cu clipit de licurici,
Cu lumină de pridvor...

*Bate murgul din picior
Să-i dau apă din isvor.*

Și maica tremură și face,
Simțind năuc, cum se desface
Ca 'ntr'o firidă de argint
Tot Golul Drincii..

*Să-i dau apă din isvor
Să mă duc unde mi-i dor*

Și în ochii ei albaștri bate seara
Și cărarea ce se duce și se pierde pe sub plopi,
Iar pe buza-i tremurândă cad doi stropi
Două beabe de argint cu Golul Drincii...

D. CIUREZU

Concurența intelectuală

O bună sămânță de vorbă a căzut în ogorul văratec al presei noastre cotidiene. A aruncat-o d. Nichifor Crainic în coloanele ziarului *Curentul*, încercând să precizeze avantajele cu cari se înfățișează, la masa întinsă a României-întregite, intelectualul din nouile provincii. Răspunsurile, firește, n'au întârziat. Din inima Ardealului, au pornit imediat o serie de articole, scrise din greu de diferiți colaboratori, mai mult sau mai puțin ocazionali, cari au îmbrățișat cu pasiune teza contrară. O lungă listă de profitori a fost publicată în amănunțime, ca să se facă, în sfârșit, dovada, că nu există în marea familie românească decât un singur privilegiu geografic: acela de a te fi născut undeva într'un colț al vechiului Regat.

Alunecând pe acest teren contradictoriu, discuția s'a cam încurcat. Câtă vreme n'aveam înaintea noastră decât impresiile dlui Nichifor Crainic, ne mângăiam cu gândul, că poate redactorul *Curentului* exagerează. Acum, însă, după ce am văzut riposta, suntem siliți să conchidem, că cel puțin una din cele două păreri profivnice e neînțemeiată. Dacă nu cumva vor fi greșite amândouă...

Judecând împrejurările de după război cu legea economică a cererii și a ofertei în mână, pătura intelectuală românească din nouile provincii, trebuia să ajungă, într'adevăr, la mare preț. Momentul următor unirei a fost mai mult decât prielnic pentru folosirea tuturor valorilor disponibile. Niciodată nu s'a simțit mai mare nevoie de oameni, niciodată calea spre posturile de comandă n'a fost mai liberă, niciodată (dacă voiți să întrebuițăm acest cuvânt antipatic) nu s'a parvenit mai repede. Neamul nostru a pus mâna pe frânele propriului lui destin după veacuri de cumplită apăsare. Robii politici de ieri s'au preschimbat de la o zi la alta în stăpâni, fără să aibă răgazul unei pregătiri fihnite pentru noua lor misiune. A fost o fatalitate de neînțelaturat, la o cofitură grăbită a istoriei.

Ce era să facem față multiplelor necesități? Intelectualii români se găseau împărțiți în două tabere, inegale și ca număr și ca

valoare morală. Unii dintre ei, cei puțini, smulși din fâgașul tradiției familiare, se puseseră la dispoziția stăpânilor de ieri. Ceilalți, cei mulți, cari se feriseră de orice promiscuitate cu impilatorii națiunii lor, păstraseră legătura permanentă cu lumea satelor, dar tocmai din această pricină erau cu desăvârșire izolați de mecanismul activității publice. Cei dintâi nu inspirau prea multă încredere sub raportul simțământului național, ceilalți veneau fără niciun fel de experiență. Aceștia din urmă erau, în orice caz, preferabili. Cu ei ne-am străduit să improvizăm în grabă o pătură conducătoare. Ca în orice gospodărie începătoare, la întoarcerea acasă după un lung refugiu, totul lipsea. De toate avem nevoie. De prefecți, de profesori universitari, de magistrați, de milionari, de membri la Academie... I-am făcut cum am putut. I-am luat de unde i-am găsit. Advocați din provincie au făcut în câteva săptămâni drumul dela judecătoria de pace la catedra de Drept constituțional dela Facultatea din Cluj. Foști clienți permanenți ai cafenelelor vieneze, vechi studenți fără nicio meserie bine definită, s'au pomenit, mulțumită unor favorabile legături de rube-denie cu mai-marii zilei, în posesiunea unui frumos portofoliu ministerial. Notari de pe sate au ajuns să conducă administrația unui județ întreg. Fiecare dintre noi cunoaștem cel puțin un modest popă dela țară, care pe urma norocoaselor sale tribulații politice, circulă în limuzină și (după propria sa expresie) vice-prezidează ședințele Parlamentului. Toți acești nou-veniți, pe cari o evoluție grăbită i-a fabricat la repezeală, rămâneau să justifice ulterior săltarea lor pe treapta unor însărcinări de însemnată răspundere socială.

Hora improvizărilor n'a ținut, însă, mult. După prima năvală a celor norocoși, cari au dat buzna să ocupe locurile goale, societatea românească nu s'a mai priceput să creieze noi debușeuri pentru tânăra generație, nerăbdătoare să descindă, la rândul ei, pe arenă. Fierberea nepotolită din năuntru Universităților se datorește unei simțite slăbiciuni în lupta pentru existență. Viitorul nu-i prea surăde intelectualului din nouile provincii. Sototelile sale nu s'au realizat. Multe din așteptările sale au fost înșelate. Naționalizarea orașelor n'a făcut niciun pas înainte. Activitatea economică e încă tot în mâini străine. Iar funcțiunile publice, împărțite după capriciile politice de partid, nu pot, și nici n'ar fi nimerit, să constituie unicul adăpost al păturii noastre culte.

Atunci? Nu e vorba de privilegii și de avantaje. Ridicarea elementului intelectual din nouile provincii e o răscumpărare meritată a trecutului și o datorie obștească față de ziua de mâine. Va fi o luptă grea, care trebuie dusă cu încordarea tuturor puterilor, pentru consolidarea reală a unei elite conducătoare pe pământul suferințelor noastre milenare. Să ușurăm sfârșitul fericit al acestei lupte, și să nu invidiem pe războinici.

ALEXANDRU HODOȘ

Cultura românească

— Lupta dintre sate și orașe —

S'a vorbit de o „ofensivă culturală“, pornită de un partid politic, care, în lunga lui viață, s'a distins mai mult printr'o activitate practică de îmbogățire și care a împământenit formele și instituțiile străine, căutând să modernizeze statul, fără să ție seama de tradițiile și de spiritul poporului românesc.

Intellectualitatea țării a fost întotdeauna împotriva acestui partid și a concepțiilor lui. Dela Eminescu până în zilele noastre toți fruntașii gândirii românești s'au ridicat împotriva culturii artificiale și străine a burgheziei orașelor noastre. Titu Maiorescu, cași Eminescu, susțineau, că singura clasă reală în structura noastră socială este țărănimea. Și aveau dreptate.

De curând a îmbrățișat problema culturii românești *Institutul Social* într'o serie de conferințe și comunicări.

Încercăm și noi o contribuție.

Vechimea satelor

O cercetare cât de fugară se izbește de un fapt rar în alte țări: originalitatea culturii noastre naționale nu e opera orașelor, ci a satelor. Între sat și oraș, la noi, e un contrast și o antinomie.

Satul e de când lumea, adică decând un grup de oameni și-a așezat temelilele statornice ale caselor pe un petec de pământ, lăsându-se de hoinăria nomadismului.

Învățații susțin, aducând dovezi demne de crezare, că pe acest pământ dintre Nistru, Dunăre și Tisa oamenii sunt *sedentari* din vremea pietrii șlefuite și că de atunci, din epoca neolitică, până astăzi e o continuitate culturală, întreruptă numai în epoca bronzului. Acest

hiat al epocii de bronz poate va fi înlăturat de noi descoperiri. Tânărul profesor de preistorie dela Universitatea din București, d. I. Andrieșescu a și reușit să înceapă a dovedi, că strălucita civilizație din epoca neolitică se continuă și în epoca bronzului.

Continuitatea acestei culturi rurale multimilenare pe pământul nostru se poate mai ușor dovedi cu ajutorul industriei olăritului, aproape aceeaș și astăzi ca înainte cu mii de ani. O parte din studiile asupra ceramicei au apărut, dar lucrarea dlui Tzigara Samurcaș, directorul Muzeului de Artă națională din București, pe care o așteptăm, va fi cea hotărâtoare.

Mai rămâne de dovedit continuitatea etnică. Profesorul E. Pittard din Geneva, în lucrarea sa *Les races et l'histoire*, spune, că „rasa românească era formată în neolitic“.

În orice caz, ultimele cercetări au arătat ca substratul nostru etnic e trac, așa cum o ghicise încă B. P. Hașdeu în *Strat și Substrat*. Tracii erau și ei amestecați, întrucât triburile lor sub diferite numiri cuprindeau reprezentanți ai tipului nordic și ai tipului alpin. Illirii erau brachicefali și oacheși, iar daco-geții, în marea lor majoritate, înalți, blonzi și cu ochii albaștrii (Pârvan). Tracii erau coborâtori dintr'o ramură a indo-europenilor. Se pare că aceste popoare tracice au fost continuatorii direcți ai culturii neolitice din regiunea carpato-balcanică.

Satul nostru se crede, că are un trecut de vreo zece mii de ani în aceste părți ale pământului. Cuvântul sat e însă latin (*fossatum*, *fsat*, *saf*), ca și în limba albaneză născută din cea illirică.

Latinizarea regiunii locuite de geto-daci a fost desigur evenimentul covârșitor în istoria carpato-balcanică. Peste substratul autohton trac s'a revărsat valul de sânge mediteranian al coloniștilor imperiului roman. Acest val de coloniști a modificat graiul băștinașilor, fără să le schimbe și fondul cultural.

După această influență din sud, au urmat, în epoca năvălirilor barbare, puternicile unde de sânge ale semințiilor germanice, coborâte dela nord. Cea a gepizilor pare a fi fost mai importantă, după lucrările dlui Diclescu.

În acelaș timp, mongolii asiatici au trecut furtunatici peste unele din regiunile noastre, lăsând și ei urme sporadice.

Infiltrația lentă, stăruitoare și bogată a slavilor a pătruns până în ființa psihică a poporului român.

Bizanțul a imprimat, direct și indirect, pecetea culturii sale imperiale asupra evoluției clasei conducătoare provinciilor românești.

Turcii imperiului otoman, continuatorii Bizanțului cucerit, au lăsat și ei urme simțitoare în compoziția etno-psihologică a neamului nostru.

Cu toate aceste revărsări etnice venite din sud, din nord și din răsăritul asiatic, se poate vorbi de o continuitate etnică pe acest pământ, dar numai la sate. Fondul etnic vechiu n'a dispărut, după cum n'a dispărut nici fondul cultural preistoric.

Cultura noastră originală (nu stărui asupra acestei originalități) e creațiunea satelor.

Omul care s'a legat de pământ, care a început să-l cultive, a săvârșit o operă de transformare a naturii, de *creațiune*. Acest proces energetic de creațiune a progresat lent, dar a progresat în undulațiuni ascendente și descendente, după regiuni, după ființa traiului și după bunăstarea materială.

Asupra evoluției culturii satelor noastre nu s'a scris încă o lucrare. Noi cunoaștem și judecăm cultura sătească numai din cecece am văzut, am trăit în copilărie, din cecece observăm în cercul nostru strămi în care ne învățăm. Uneori ne mai ajută și intuiția. Lucrările fragmentare ce s'au scris sunt departe de a ne da o oglindă a culturii noastre populare.

E ciudat, deși explicabil, că nici acum după întregirea neamului, după unire, nu s'a început o cercetare sistematică a satelor noastre. Satele românești nu se cunosc. Fiecare dintre noi a văzut satele dintr'o regiune, dar nimeni nu s'a ocupat sistematic cu studiul științific al satelor, dupăcum nimeni nu s'a ocupat științific cu economia satelor. Cărturarii din orașe, cași oamenii politici, cași economiștii au dat până acum prea puțină atențiune satului. „Institutul social“ de sub conducerea dlui prof. Gusti a ținut o serie de conferințe *Sat și Oraș*, cari au dovedit ce știm despre viața satelor. Insuș titlul conferințelor e o dovadă a insuficienței cunoștințelor noastre, deoarece sunt tipuri de *sate* și de *orașe*. Intre sat și sat e o deosebire uriașă.

Rolul satelor

La noi nu n'a ocupat nimeni de studiul satelor, fiindcă ele, până după unire, n'au avut un rol hotărâtor nici în viața politică și nici în cea economică a națiunii. Satele n'au ieșit la lumina istoriei.

Fenomenul maselor — pe care îl scoate în relief Lucien Romier — e nou în lumea întreagă. Acest fenomen e opera industrialismului și a solidarității economice mondiale. Astăzi echilibrul economic al cererii și ofertei pe piața mondială se confundă cu echilibrul social din lumea întreagă. Masele economice pretutindeni își creiază un *ideal* și cu aspirațiuni de a cuceri puterea și de a conduce.

În România țărănimea reprezintă majoritatea covârșitoarea a populației. Sufragiul obștesc a chemat-o să decidă, cu votul ei, cursul vieții de stat. Împărțirea pământului la țărani a desființat pătura subțire de boeri, cari până la unire erau singurii cari se îndeletniceau cu cârmuirea treburilor țării. Satele, cu masele lor, au devenit, după unire, un factor hotărâtor în viața națiunii. De aceea atențiunea tuturor s'a îndreptat spre sate.

În cei dintâi zece ani ai României-mari, partidele politice au revărsat un adevărat potop de demagogie asupra satelor. Agenții elec-

torali făgăduiau țăranilor nu numai toate bogățiile pământului ci și fericirile din cer.

Demagogia a avut un rezultat practic. Țărănimea a început să se trezească la conștiința valorii ce o reprezintă.

Dar, de organizarea țărănimii și de îndrumarea ei nu s'a ocupat nimeni, decât incidental. Nu s'a ocupat nimeni, fiindcă știința nu poate fi înlocuită de demagogie. Satele, în toate manifestațiunile lor, trebuiesc științificește studiate și numai pe urmă e posibilă o îndrumare a lor pe calea dezvoltării firești.

Fenomenul maselor, dacă nu e călăuzit de idealuri morale și dacă nu e încadrat în interese generale ale statului, devine un factor primejdios, anarhic.

La noi acest pericol e atenuat de firea țăranului, care, cu familia lui constituie celule sociale sănătoase și refractare curentelor tulburi venite de sus sau din afară. Țărănimea e cea mai sănătoasă temelie a unui stat, dar ea nu e o masă organizată. Interesele țăranilor sunt divergente, după regiuni și după felul ramurilor de cultură.

Țărănimea trebuie organizată întâi economicște. În lupta de concurență mondială, cu mărfuri standardizate, produsele țărănești nu se pot valorifica, decât supunându-se legilor comerciale mondiale. Organizarea economică a țărănimii se poate face numai cu ajutorul cooperativelor.

Sistemul economic mondial trebuie să revoluționeze și metodele de producție ale țăranului. Cultura națională și întrebuințarea cuceririlor tehnice ar avea o adâncă influență asupra întregii lui mentalități. Ofensiva culturală trebuie începută pe teren practic. Politica de stat trebuie să aibă în vedere acelaș scop.

O țărănime cu sate bogate și înfloritoare trebuie să fie aspirațiunile statului român.

Psihologia satelor

Di profesor universitar Rădulescu-Motru, un fiu de țăran din Oltenia, încercând să constituiască un nou sistem filosofic: *Personalismul energetic*, spune: „Psihologia satului românesc e psihologia cimitirului dorințelor de inovație și al ispitelor... Eternă imobilitate”.

Satul trăește azi izolat și de aceea e condamnat la o stabilitate sufletească.

...„Satul român nu poate să prospere, fiindcă de nevoile lui n'au nici o înțelegere clasele conducătoare ale statului român. Dacă ar fi această înțelegere, ce izvor de energie ar fi satul românesc”.

Cuvinte adevărate. Dar socotim, că d. Motru e alături de adevăr, când afirmă: „...satul românesc nu ia parte la formarea culturii românești!” La care cultură românească? La cea a orașelor?

Noi credem, că până în pragul veacului al XIX-lea aproape întreaga cultură românească e opera satelor. Mănăstirile erau opaițe de cultură religioasă, prea puțin diferențiate de cultura poporală. Chiar și cronicarii scriu într'o limbă saturată de graiul poporului de jos.

Orașele noastre, deși sunt vechi, au contribuit prea puțin la formarea culturii românești până în veacul al XIX-lea.

Insuș cuvântul oraș e de origine străină. E ungurescul *város*, care la rândul lui e derivat din *vár* (Burg = cetate).

Vechile noastre *bâlciori* și *târguri*, cu puține excepțiuni, erau destul de primitive. Chiar reședințele domnești erau cetăți sau sate cu târguri. Suceava lui Ștefan cel Mare era clădită din lemn lângă o cetate. Curtea de Argeș, Câmpulung și Târgoviștea sunt și astăzi sate cu câteva clădiri de piatră, cari nu se deosebesc întru nimic de statele mari săsești din Ardeal. În însaș capitula țării, în București, — la origine „Cetate a Dâmboviței“ — se vede încă originea satului.

Orașele, aglomerațiile urbane, sunt opera neguțătorilor. Civilizația comercială crează orașele.

Originea orașelor noastre

La noi pulsațiunile comerciale, deși vechi, de pe vremea elizilor și dacilor, nu au avut o *continuitate* și deci nu s'au dezvoltat într'o linie ascendentă, din cauza neîntreruptelor sbuciumări ale acestei părți de lume.

Elementele cari purtau firele negoțului erau în marea lor majoritate străini: nemți, italieni, armeni, greci, turci, levantini și evrei.

Organizațiile celor dintâi orașe ale noastre — după veacul al XII-lea — au un caracter german. Chiar și terminologia funcțiilor administrative ale orașelor e de origine germană, împrumutată direct sau, în Moldova, prin intermediul polonilor.

Di N. Iorga în *Istoria comerțului românesc* arată amănunțit cum s'au născut, cum au înflorit și cum au decăzut orașele noastre. Unul dintre capitolele acestei cărți se încheie: „Nu e de mirare, deci, că, afară de vechea cultură tradițională, elementele superioare care se produsera și înfloriră la suprafață nu putură pătrunde, pline de binecuvântare, în adânc“. (pag. 181).

Această constatare a istoricului român e valabilă până astăzi. Afirmațiunea noastră cuprinde prea puțină exagerare.

Două culturi

Între orașe și sate nu e legătură organică. Orașul nostru a rămas străin de spiritul culturii românești. Contrastul m'a isbit încă în finerețele mele și m'a făcut să scriu un articol în revista *Lucea-fărul* din Sibiu, intitulat „Două culturi“, cultura domnilor și cultura țăranilor. Articolul, deși scris fără nici o pretenție și în grabă, a stârnit vâlvă.

Ideea celor *două culturi* nu am părăsit-o, însă. Am adunat material privitor la viața satelor din toate țările și am urmărit nașterea și dezvoltarea orașelor, cari au creat civilizația europeană.

Poate voi avea încă norocul unei liniști să completez acest material și să-i dau o redactare definitivă. Deși anii trec și umbrele amurgului se agropic...

Sufletul orașelor

Cercetați orașele României și vă veți cruci de străinismul lor. Sătenii cărturari, ceata de funcționari, neguțătorii, meseriașii și industriașii români n'au putut încă imprima spiritul autohton centrelor noastre urbane. Străinii, în parte românizați, dețin frânele activității orășenești și ei dau caracterul civilizației urbane, care e o civilizație de import, e o imitație după modelele altor țări. Imitația e făcută la întâmplare, după curente la modă. De aceea înfățișarea orașelor noastre îți face impresia unei împestrițături, adeseori stranii și ridicole.

Centrele de polarizațiune a civilizației urbane, la noi, nu sunt creațiunea autohtonilor, nu sunt răsărite din energia vitală a neamului. Ele nu-și au înfipte rădăcinile în pământul și în sufletul românesc. Sunt prea proaspete, ca să se fi putut boteza cu aghiazma sfințită de duhul satelor milenare și să se fi putut împărtași cu cuminecătura dospită de căldura inimei românești.

De aceea centrele de polarizațiune urbană nu sunt centre de cultură românească și nici nu vor fi, până când satele nu-și vor fi revărsat asupra lor potopul de energii, în stare să cutropească sămânța străină cu măr proaspăt, din care să rodească un suflet nou. Acesta e un proces-lung, și bun e Dumnezeu să ne dea răgazul și liniștea păcii, ca să-l putem înfăptui.

Lupta dintre sate și orașe

Am zugrăvit în câteva linii diferențierile dintre sate și orașe, privite prin prisma ideologiei naționale.

Aceste diferențieri mai au și un substrat economic, și altul social. Le vom analiza și pe acestea în câteva cuvinte.

Satele trăesc și astăzi într'un sistem economic închis, familiar sau semifamiliar. Schimbul de produse e încă destul de neînsemnat. Ar fi interesant să avem o statistică a categoriilor și a cantităților de articole orășenești consumate de sate. Satele au putut exista fără orașe de mii de ani, existența orașelor e, însă, condiționată și de hărnicia satelor. Acest lucru îl știu țărani și de aceea au în toată ființa lor liniștea eternității și un dispreț pentru târgoveți. Insuș statul nu e pentru ei, decât un stăpân. Noțiunea de stat nu e înrădăcinată încă în mintea țărănilor. Ei vorbesc de țară și de neam, de Țara Hațegului, de Țara Oltului, etc. și de olteni, de bănațeni, de mocani, de moji, etc.

Capitalismul, în forma lui modernă, e destul de recent la noi. El silește satele să producă pentru piețe și, prin întreprinderi, absoarbe brațele de muncă ale satelor, adică provoacă sporirea producției și slăbește și scumpește numărul de brațe muncitoare. Fenomenul e general în toate statele capitaliste.

Mijloacele de producție ale țaranului, cu lotul lui, cu brațele familiei și lipsit de capital, sunt foarte slabe. În ritmul uriaș al comerțului de astăzi, cu viteza lui și cu tipurile standard de mărfuri, devine o jucărie. Cum să între grâul țărănesc, așa cum se cultivă azi, în concurența comerțului mondial?

Țaranul simte această inferioritate a lui și începe să se gândească la remedii, la obștiile de producție. Dar statul nu l-a prea ajutat până acum nici prin centrele cooperativelor de credit, nici prin împărțirea semințelor selecționate, și nici prin organizarea desfacerii produselor sătești.

Aceasta e cauza luptei instinctive a țaranului împotriva capitalismului orășnesc și a partidului politic ce își reazimă existența pe acest capitalism. Ramificațiile economice mondiale se întemeiază pe centrele comerciale urbane și nu pe așezările sătești.

Nu e nevoie să ducem analiza mai departe, nici să o complicăm. Diferențierea economică a satelor față de orașe e aceeași în orice ram de activitate.

Mai pomenim un singur fapt. Sătenii nu iau parte la valorificarea imenselor bogății ale subsolului românesc, decât ca salariați. Au fost câteva excepțiuni în regiunea auriferă a Munților Apuseni, cari astăzi aproape au dispărut. Unde sunt vremurile, când moții din din Abrud purtau cisme cu potcoave de aur? Azi iau lumea în cap, cu ciubarele măruntei lor industrii a lemnului.

Aceste diferențieri economice ale celor două categorii de așezări umane sunt opera trecutului, cași diferențierile sociale născute în epoca feudalismului, a stăpânilor de pământ și a iobagilor.

Deși în epoca democrației se vorbește de egalitatea drepturilor tuturor cetățenilor, realitatea e alta. Țaranii sunt conduși — întrebuințăm un eufemism — de orășeni, cari nu se pot indentifica cu interesele săteanului și cari, din această cauză, nici nu le promovează, decât întâmplător.

Gruparea țăranilor într'un partid politic nu i-a dus și nu-i va duce mai departe. Mecanismul vieții de stat e așa de complicat, încât mentalitatea și știința săteanului nu pot aspira la roluri conducătoare. Frunțașii mișcării țărăniste nu sunt nici țărani, nici săteni. Sunt orășeni sau surfucari dela țară, cari își clădesc pedestalul unei situații pe naivitatea țăranilor.

Problema țărănească, problema fundamentală a statului român, nu o poate rezolva decât o *elită intelectuală*, o aristocrație, alcătuită din individualități ce se închină desinteresate la altarele idealurilor, e chemată să găsească mijloacele și căile de armonizare a vieții sătești cu cea orășenească. O aristocrație a gândirii va reîmprospăta izvoarele culturii autohtone. O aristocrație militară va organiza apărarea națională. O aristocrație politică va da statului nostru oriental spoiț cu forme occidentale o organizație modernă în spirit românesc, iar o aristocrație socială va înlătura *mitocănișmul* înmănușat și pudrat, întemeind o solidaritate între forțele creatoare pe cari se sprijinește existența unei patrii și a unui stat.

Aristocrația exclude privilegiile, înlocuindu-le cu spiritul de jertfă dictat de conștiința superioară a civilizației. Nobilimea și boerimea dispărută va fi înlocuită de o alta spirituală. Pentru această nouă aristocrație puterea nu va mai fi un drept, ci o datorie.

Țărănimea noastră dorește din tot sufletul ei această nouă aristocrație. O anchetă în sânul țărănimii poate oricând verifica afirmațiunea noastră.

Orice stat nu se poate organiza și nu poate trăi fără să fie condus de o aristocrație ce nu caută îmbogățirea, ci se reazimă pe bogăție pentru a lucra desinteresată.

Cultura agrară

România nu a intrat încă în faza industrialismului occidental. În realitate acest industrialism e opera Europei nordice, de unde a început să se răspândească pe întreg globul pământesc. Puterea de cucerire a acestui industrialism e uriașă și se întemeiază pe o concepție pur mecanică, pur materialistă a vieții. Temelia lui de existență a fost cucerirea teritorială pentru procurarea materiilor prime și exploatarea brațelor de muncă a populațiilor subjugate. Brutalitatea și brigandajul fac parte din morala nordicilor. De aceea nordul întotdeauna a ieșit biruitor în luptă cu sudul, care nu trecuse dincolo de baza comercială a capitalismului.

Economia capitalismului industrial, care stăpânește lumea prin imperiul britanic s'a născut și a înflorit în nordul Europei. Acest capitalism a creat din noțiunea agrară a patriei, noțiunea politică a națiunii, de o violență barbară. Spiritul științific și critic al lui, precum și idealismul creștin au fost jertfite pe altarul materialismului politic de origine romană.

Acest naționalism materialist a atomizat unitatea mondială, pe care o simția vie în sufletul nostru rupt din spiritualitatea divină a Cosmosului. Universalismul s'a fărâmițat în cioburile particularismului, care a culminat în individualismului anarhic al personalității autonome.

Naționalismul a balcanizat Europa și a pulverizat-o în unități național-politice, cari se ceartă, se urăsc și seucid. Spiritul de dușmănie, de comitagiu e caracteristica balcanilor — după Keyserling, — spirit, care a contaminat întreaga Europă și în domeniul intelectual.

România noastră e o țară de agricultori și de păstori, de oameni legați de pământ, a căror viață în multe părți are și astăzi un aspect patriarhal străvechiu. Naționalismul acestei populații sătești a fost întotdeauna defensiv, de conservare etnică. Asimilările ce le-a făcut pe o scară întinsă se datoresc superiorității lui culturale multimilenare.

Caracteristica acestei culturi agrare a țărănimii noastre e tradiția conservatoare, o concepție statică a vieții și un particularism regional, robit de natură.

Când metodele culturii agricole vor fi revoluționate de mecanică și de spiritul științific, când satele noastre vor beneficia de sistemele economice ale tehnicii moderne, cultura agrară a satelor noastre va evalua spre cultura mecanică. Această cultură se caracterizează prin continua inovație și perfecționare a mijloacelor de producție, printr'o concepție dinamică a vieții și un spirit universalist, clădit pe sentimentul demnității și mândriei naționale.

Când satele noastre vor intra în această frază, va înceta lupta dintre sate și orașe. Aceste două categorii de concentrări umane vor fi părți integrante armonice ale unităților economice naționale, închegate în unitatea economiei mondiale.

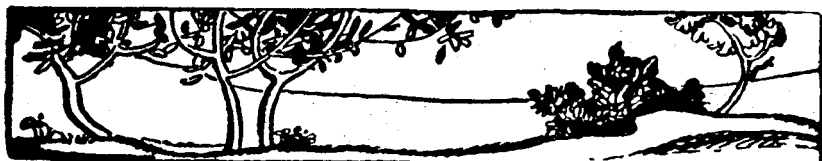
Cultura națională abia atunci va începe o viață nouă, armonizând forțele sufletești ale națiunii în creațiuni de o valoare universală.

* * *

Acestea sunt aspectele culturii românești, pe care ne străduim cu toții să o înălțăm în sferele eternității.

OCT. C. TĂSLĂUĂNU

Pentru Ardeal și Banat

— Extras dintr'un studiu propriu —

Revista *Țara Noastră*, dela apariția ei și până astăzi, și-a făcut un titlu de onoare din a scoate la iveală toate neajunsurile sociale, politice și economice ale Ardealului și Banatului eliberat. În acest timp n'am scăpat niciun prilej să cercetăm fiecare unghi al vieții noastre colective, înșiruind săptămână de săptămână principiile care trebuie să stea la baza unei conștiințe politice de stat în aceste părți. Dacă ar fi să ne însușim și noi vreo vină, aceasta este că am stărui prea mult în reflecțiuni și analize abstracte, lăsând ca măsurile practice pentru o adevărată politică românească să le impue experiența și vremea, iar nu speculațiunile noastre de cabinet, sau ale altora.

Trecând la realizarea practică, problema emancipării Ardealului și Banatului o împărțim în două: între sat și oraș, căci altele sunt obligațiunile guvernării naționale față de fiecare în parte. La țară predomină principiul economic, la orașe acela de ordin național. Prin exproprierea și împrumutarea săvârșită, s'a ajuns la acea nivelare de ordin național și social, care să permită guvernării românești să ia măsuri uniforme pentru întreaga țară. Dela o provincie la alta nu mai sunt decât deosebiri de cultură și de mentalitate, interesele economice fiind aceleași în tot cuprinsul țării. În viața orașelor ardelenelucrurile stau însă cu totul altfel; aici va trebui să ne călăuzim, multă vreme încă, de principii pur naționale. În viața economică a orașelor, elementul românesc este ca și inexistent; el nici nu se poate înfripa fără o conștiință politică națională.

În acest sens, am propunc:

I. La sate:

A) În ordine economică:

1. Terminarea cât mai urgentă a operațiunilor de împrumutarea, regulând definitiv starea proprietăților în cărțile funduare, deoarece, în mare parte, de această depinde creditul țărănesc;

2. Asigurarea valorificării nestânjenite a produselor agricole, ridicând toate restricțiunile ce au mai rămas: taxe de export, prețuri maxime, impozite indirecte, etc.

3. Acordarea de credite ieftine și pe termen lung agricultorilor;
4. Reducerea tarifului pe căile ferate pentru toate produsele agricole.

B. In ordine administrativă:

1. Suprimarea consilieratelor agricole și a agronomilor ca servicii independente și înglobarea lor în cadrul prefecturii de județ, funcționând sub controlul acestuia și a Consiliului județean. Controlul Casei Centrale de împroprietărire s'a dovedit inexistent, ca să nu zicem vinovat;

2. Suprimarea tuturor inspectorilor ambulanți, fără atribuțiuni legale și fără domiciliu, cari sunt o plagă pe capul cetățenilor, a organelor administrative locale și un balast pentru bugetul statului. Oameni cari nu au domiciliu și rosturi fixe, nu pot avea nici morală fixă. Inlocuirea acestora să se facă prin lărgirea controlului prefecturii asupra tuturor serviciilor de stat, indiferent de ministerul căruia aparțin;

3. Centralizarea pe centre mai mari a organelor fiscale și înlăturarea imediată a elementelor dubioase, care sunt o primejdie pentru țară. În special, centralizarea la sediul Administrației financiare a controlorilor și suprimarea agenților de urmărire (50—60 de județ), cari nu fac altceva decât să propage demoralizarea la sate;

4. Introducerea livretului de dare, pentru ca țăranul să știe de la un an la altul ce are de plătit și să-l poată controla și denunța pe acela care îi va cere mai mult;

5. Eliminarea funcționarismului din sate, introdus în vremea din urmă (agenți de urmărire, agent sanitar, agent agricol etc.) și care este foarte costisitor. La țară nu este nevoie de alt funcționar în afară de notar și dascăl.

II. La orașe:

1. Să se reintegreze elementul românesc din Ardeal și Banat în drepturile lui politice, economice, culturale și sociale;

2. Eliminarea cu desăvârșire a politicii de partid din viața publică a acestor orașe;

3. Naționalizarea reală a industriei și comerțului, forțându-le să primească în consilii și în corpul funcționarilor tehnici și administrativi, în proporție de cel puțin 50%, elemente românești locale;

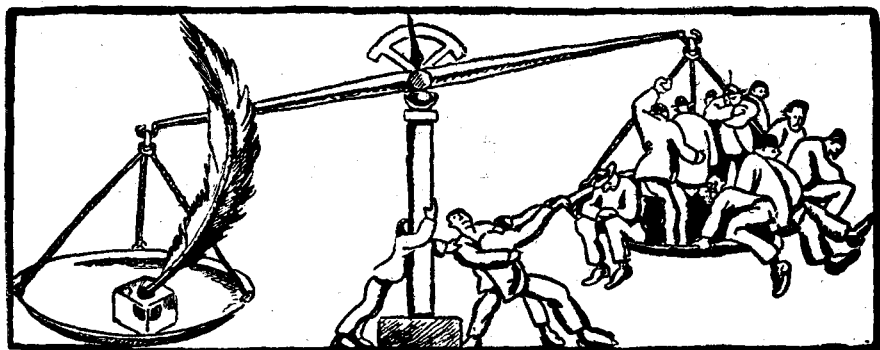
4. Banca Națională și Creditul Industrial să nu acorde credite nici unei bănci sau fabrici care nu recunoaște elementului românesc acest elementar drept de existență;

5. Suspendarea pe un timp de 10—20 ani a autonomiei în orașele cu municipiu din Ardeal și Banat, evitând în felul acesta tranzacțiuni păgubitoare din punct de vedere național;

6. Preferirea în serviciile din Ardeal și Banat a românilor localnici și încetarea de a mai numi în funcțiuni publice oameni fără fițuri;

7. Numirea de funcționari ardeleni și bănățeni și în serviciile centrale ale ministerelor.

P. NEMOIANU

Problema stabilizării

— Un factor indispensabil: încrederea —

Mai toate țările, cari au fost economiceste lovite de război, au procedat la stabilizarea monedei lor. Pretutindeni această operațiune a trecut aproape neobservată, fără ca ecoul discuțiunilor și tratativilor necesare să depășească cercul oamenilor de specialitate. Cetățenii s'au preocupat mai puțin de o problemă a cărei rezolvire a rămas în sarcina guvernelor și a Parlamentelor, care se bucurau de încrederea lor.

La noi emoțiunea a cuprins toate păturile sociale de îndată ce s'a știut că guvernul liberal intenționează să abandoneze iluzia unei imposibile revalorizări, pentru a proceda, după pilda altora, la stabilizarea leului. Pe când în alte țări, moneda s'a însănătoșit în mod liniștit și natural, fără ca această revenire la o stare normală să provoace vre-o nedumerire în ce privește rezultatele¹⁾, primele dispozițiuni luate de guvernul liberal pentru stabilizarea leului au produs o vădită îngrijorare, nu numai în cercurile financiare, dar chiar în marele public cu totul străin de rostul unei asemenea operațiuni.

Această neliniște generală, această frică de viitor, care nu s'a manifestat în altă țară, nu poate să nu aibe o adâncă repercusiune asupra rezultate'or stabilizării, pentru că termometrul care indică gradul de sănătate a monede este, mai presus de cota Bursei, *încrederea pe care o inspiră*. Fără această încredere, toate devizele obținute pentru a împiedeca un atac asupra leului, ținute în rezervă de Banca de

1) Chiar în Belgia și Polonia unde primele încercări de stabilizare au eșuat, cercurile financiare nu s'au emoționat.

emisiune, pot deveni, la un moment dat inoperante. Intr'adevăr, creditele, oricât de mare ar fi ele sunt *limitate*, pe când criza de încredere nu cunoaște limită.

Ori, ce încredere pot avea Bursele străine în moneda noastră, când noi suntem cei dintâi cari i-o refuzăm. Faptul că partidele de opoziție au ținut să facă rezerve în privința reușitei operațiunilor de stabilizare astfel cum au fost întreprinse, este mai amenințător pentru soarta leului decât însăși nereușita tratativelor de la Berlin. Cercurile financiare străine nu vor putea concepe stabilizarea întreprinsă într'o astfel de atmosferă. Poate crede cineva că d. Poincaré ar fi îndrăznit să prezinte Parlamentului proiectele sale — chiar după stabilizarea de fapt a francului, ceea ce nu este cazul leului — dacă opoziția franceză și-ar fi manifestat oarecare neîncredere?

Partidele nu sunt decât exponenții opiniei publice. Lipsa de încredere a pieței, neținută în seamă de guvern, a declanșat campania întregii opoziții care nu putea, dintr'un patriotism rău înțeles, să nu arunce cercurilor răspunzătoare acest „caveant consules“ de ultimă oră. Desigur, că într'un timp mai mult sau mai puțin apropiat, partidul liberal va deschide guvernului viitor un proces de „lése-patriotism“ pentru a-și scuza eșecul. Va fi o încercare zadarnică, căci știut este că creditul nu are patrie. Încrederea nu se poate comanda, nici împiedeca. Ea nu se dobândește printr'o simplă desfășurare a tricolorului, în dosul căruia s'au obișnuit unii să se ascundă, de câte ori sunt chemați să și ispășească greșelile. Încrederea se arată, nechemată, atunci când au fost satisfăcute toate condițiunile necesare însănătoșirii monetei.

Este oare cazul leului?

Răspunsul la această întrebare nu-l poate da decât privirea aruncată asupra bugetului cu o datorie flotantă inadmisibilă asupra conflictelor cu Bursele străine și atâtea alte anomalii incompatibile cu o bună gospodărie financiară.)

Odată ce guvernul care pășește spre stabilizare nu poate asigura reușita operațiunei prin *mijloacele naturale*, dintre care primul este încrederea pieței, creditele obținute și concursul dat de unele bănci de emisiune, care nu sunt decât *mijloace artificiale*, pot fi oare considerate ca suficiente?

Credem că nu, deoarece lipsa de încredere într'o monedă o face, în mod fatal, să cadă prada speculanților. E destul o singură infiltrațiune prin complexul convențiunelor de apărare — și în cazul leului sunt mai multe — pentru ca moneda să scape controlului cel mai bine organizat.

1) Una din aceste enormități care au devenit specialitatea finanțelor românești de după război este raportul dintre producție și buget:

Totalul producției brute agricole și industriale a țării este în cifre rotunde, de 200 miliarde lei. Admițând — ceia ce este mult exagerat — că jumătate din această sumă, adică 100 miliarde, ar constitui beneficiul producătorilor, constatăm că *patruzeci la sută* din acest beneficiu trece la alimentarea bugetului!

În Germania, raportul dintre producție și buget era de 3 la sută, producția dinainte de război fiind de 50 miliarde mărci aur, iar bugetul de 1500 milioane.

Iată exemple concrete :

Pentru țara noastră, Bursele cele mai importante sunt acelea din Hamburg, Rotterdam și Liverpool, acele trei porturi acaparând exportul de cereale românești, aproape în întregime. Presupunând chiar că acordul cu Bank of England care cuprinde o înțelegere cu toate Bursele engleze a fost încheiat, leul stabilizat legalmente va fi totuși în primejdie atâta timp cât Bursele din Hamburg și Rotterdam se vor preta la un atac asupra lui.

Într'adevăr, firmele din Hamburg și Rotterdam cumpără cereale românește, încheiând contracte în valoare de 10 până la 30 milioane dolari plățibili în lei la dată fixă. Până la scadență, aceste firme pot cumpăra „à terme“ mari cantități de lei spre a fi aruncate pe piață puțin înainte de termenul plății. Ar fi suficient ca leul să scadă cu o centimă aur pentru ca să se realizeze într'o noapte, la un contract de 20 milioane dolari, un câștig de 12 milioane lei. Jocul „à la hausse“ ar da aceleași rezultate: lei cumpărați în mari cantități provocând urcarea cursului, aduc cumpărătorului un însemnat câștig, prin faptul că, la termenul de plată, puterea lor de cumpărare a devenit mai mare.

De sigur, că Banca Națională și Băncile de emisiune aliate vor împiedeca fluctuațiunile leului prin mijloacele pe care convențiunile de stabilizare le-au pus la dispoziție. Aceasta însă numai teoretic, căci în practică va veni o vreme când, repetându-se operațiunile de felul acesta, creditele se vor epuiza sau vor lipsi într'o parte tocmai în momentul cel mai critic. Nu trebuie uitat într'adevăr, că pentru a restabili echilibrul primejdii de aceste jocuri de Bursă, Banca Națională nu va dispune decât de un stec de devize în valoare de 3 miliarde lei (tranza de 20 milioane dolari destinată stabilizării), pe când exportul românesc este de 30 miliarde lei anual!

Dar chiar dacă Băncile de emisiune reușesc a împiedeca speculațiunile comerciale, le va fi aproape imposibil să reziste unui atac organizat în contra leului.

Într'adevăr, în urma convențiunei semnată la Paris, Franța devine singura piață de unde vom importa materii prime, armament și mașini. Ce va face Parisul cu cantitatea enormă de lei care se va afla acolo drept plată a mărfurilor cumpărate? Obișnuitele cumpărătoare de lei, Bursele din Hamburg și Rotterdam nu vor avea decât să boicoteze deviza românească prin refuzul de a cumpăra, pentru ea, urmând legea ofertei și a cererii, ea să fie oferită sub valoarea ei.

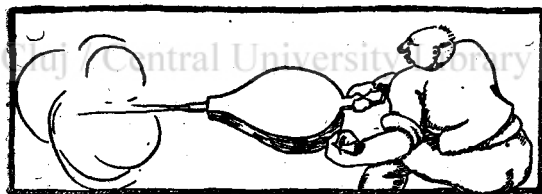
Băncile de emisiune aliate vor interveni, de sigur, și atunci, punând în joc acele „revolving credits“ de care dispun. Dar tocmai faptul că se contează dela început pe aceste credite constituie punctul slab al stabilizării noastre. Întrebuințarea creditelor în devize *nu este normală* și slăbește în loc să întărească încrederea generală în moneta apărută. Creditele de stabilizare nu sunt destinate decât cazurilor excepționale și de forță majoră (război, greve, etc). Cu alte cuvinte, ele sunt motorul de rezervă de care nu se face uz de cât atunci, când

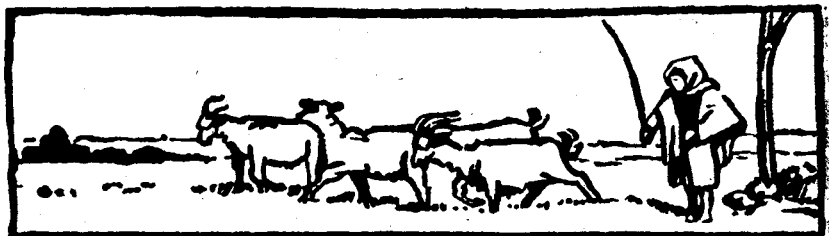
motorul obișnuit — încrederea pieței — a suferit un defect-neprevăzut și trecător.

Poate cineva concepe plecarea la drum lung cu motorul stricat, contând dintr'un început numai pe acel de rezervă, care din moment în altul se poate deteriora?

D. Vintilă Brătianu n'a făcut altceva. D=sa pleacă la drum făcând abstracție de mijloacele naturale, care singure duc la o stabilizare rațională și sigură. Din această cauză, întregul aparat artificial, cu atâta trudă alcătuit, se poate obosi repede. Căci el va avea de luptat nu numai în contra atâtor manevre interesate, dar împotriva unei obsedante neîncrederi generale, care uzează o monedă, încet dar sigur, întocmai ca picătura de apă, care, lovind infatigabil aceleași locuri, roade stânca cea mai rezistentă.

ARTUR HOLBAN

Cronica politică

Paza tratatelor de pace

Conferințele anuale ale Micei Înțelegeri n'au avut niciodată un succes de curiozitate. Elementul de senzație al surprizelor nu intră în programul acestor liniștite reuniuni diplomatice, care nu pasionează pe marii reporteri ai presei mondiale și nu dau emoții cititorilor, amatori de lovituri teatrale. În privința aceasta, recunoaștem, sunt preferabile discursurile dlui Benito Mussolini...

Mica Înțelegere e un menaj politic destul de vechi, consolidat fără scene conjugale violente, și, judecând bine lucrurile, fără prea multe infidelități. Reprezentanții celor trei țări se întâlnesc la intervale dese într'o atmosferă de prietenie calmă, examinând evenimentele cu toată chibzuința, verificând obiective cunoscute, și constatând mereu aceleași foloase evidente ale unei conlucrări pe deplin justificate. Înainte de război, când politica externă a țărilor mici nu se desfășura totdeauna în deplină armonie cu simțămintele marelui majorității a populației, puteau să existe tratate de alianță nefirești, în contradicție cu aspirațiile istorice ale națiunii. Astăzi ne mângâiem cu gândul, că asemenea legături impuse, corespunzătoare unor orientări silnice, nu vor mai fi posibile. Tratatul de alianță nu mai sunt rodul secret al unor combinații de cabinet, ci izvorăsc, imperioase, din necesitatea politică resimțită deopotrivă de fiecare țară în parte.

E de prisos să mai amintim cu acest prilej, cum a luat naștere Mica Înțelegere, pe vremea guvernului prezidat de d. general Ave-rescu. Încă de pe atunci, în centrul Europei de după război, se simțea lipsa unui punct de sprijin, care să înfățișeze, într'o epocă de prefacere, o garanție a noilor așezări politice ridicate pe ruinele fostei monarhii a Habsburgilor. Desmembrarea fatală a Austro-Ungariei, privită ca o consecință de neînălțurat, și crearea statelor succesoare, născute din triumful integral al principiului de naționalitate, au fost două evenimente simultane, a căror îndreptățire n'a avut nevoie să fie pe

larg demonstrată la Conferința de pace. Cu toate acestea, trecutul nu era complet îngropat. Moștenirea avea nevoie de lichidatori pricepuți, cari, în primul rând, trebuiau să garanteze pacea și liniștea acestui colț al lumii, de unde au izbucnit în 1914 primele flăcări ale pârjolului mondial.

Astfel s'a arătat dela început Mica Înțelegere, ca un paznic hotărât al tratatelor de pace, având și voința, dispunând și de forța necesară pentru a duce la bun sfârșit misiunea ce și-a luat-o. S'ar zice, că astăzi această forță și această voință sunt mai necesare ca oricând. La zece ani după încheierea ostilităților, au început să se ridice din mijlocul învingătorilor glasuri izolate în favoarea acelor învinși, căutând să răspândească credința, că soarta acestora din urmă a fost prea crudă. Nedreaptă chiar. Așa ne-am trezit cu generosul Lord Rothermere, care în ziarele sale din Marea-Britanie a pornit campania în favoarea Ungariei, țintind la o revizuire a tratatului dela Trianon. Campania nu e de temut, se înțelege, atâta timp cât niciunul dintre guvernele țărilor apusene nu se gândește să plece urechia la șubredele argumente ale propagandiștor maghiari. Iar Mica Înțelegere, la rândul ei, și-ar mărturisi un scop prea puțin interesant, dacă s'ar mărgini să se lupte cu puterea de persuasiune a articolelor, memoriilor și hărților lui *Daily Mail*!

Nu mai încap nicio îndoială, că atâta vreme cât își va menține neștirbită viguroasa ei solidaritate, legată în cimentul unor interese comune, Mica Înțelegere stăpânește situația în Europa centrală, și nicio schimbare în paguba vreunei din țările cari o compun nu se poate închipui aici. Ne îngăduim să riscăm paradoxul, că singura slăbiciune a acestei alianțe se ascunde în însăși forța disproporționată de care dispune, cu mult prea mare pentru ținta limitată pe care o urmărește. În schimb, niciuna dintre cele trei țări nu rezolvă, cu ajutorul Micei Înțelegeri, problema vitală a politicii ei cferne. Iugoslavia rămâne să și lămurească singură legăturile ei cu Italia. Cehoslovacia are o socoteală, care se poate deschide oricând, cu Germania. Noi nu ne-am apărat de amenințarea rusească.

Va reuși vreodată Mica Înțelegere să și mărească sfera de activitate, încercând să și deschidă noi orizonturi, primind să și complice existența? Atunci, într'adevăr, conferințele celor trei miniștri de Externe vor fi mai interesante; surprinzătoare demulțorii; senzaționale câteodată. Întreprinderea are, însă, nesfârșite riscuri. Căci ambițiile prea mari sunt totdeauna primejdioase...

Platforma de retragere

Partidul liberal a tipărit o broșură de propagandă, ca să dovedească opiniei publice din țară, că n'are niciun motiv să plece dela putere. Însă această preocupare dovedește necesitatea inexorabilă a unei schimbări de regim. Guvernul, care simte mereu nevoia să demonstreze utilitatea prezenței sale la cârmă, își mărturisește singur slăbiciunea. Duhurile, pe cari nu ești în stare să le stăpânești, nu e bine să

le chemi cu stăruință. Bătrânul doctor Faust a făcut, pe vremuri, asemenea experiență...

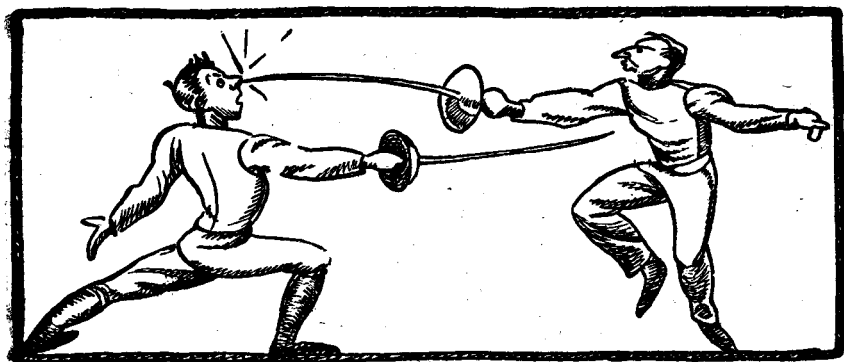
Lucrurile se prezintă, deci, invers de cum vor să le privească fruntașii liberali. Guvernul trebuie să-și facă bagajele cât mai grabnic, tocmai pentru motivele, pe cari își închipuie că le poate invoca în favoarea sa. (Bineînțeles, dacă ține ca această tacticooasă plecare în concediu să nu se transforme într'o veritabilă derută). Să examinăm în mod sumar situația, și veți recunoaște că avem dreptate.

Propagandi-tul guvernamental se servește aproximativ de acest limbaj: — „Pentru ce plecăm? Am trecut fără riscuri pe lângă adunarea dela Alba-Iulia. S'a speriat puțin, ce-i drept, d. I. G. Duca, dar nu s'a întâmplat nimic, știți bine. A ținut d. Iuliu' Maniu încă un discurs, s'a votat o rezoluție în doi peri, a fost foarte multă gălăgie, dar atâta tot. Pericolul a trecut. Ce mai poate urma? Adunarea ridicolă a pseudo-Parlamentului național-țărănist? E un subiect pentru grădina „Cărăbuș"... În schimb, vedeți cum se îngămădesc succesele guvernului? Procesul optanților a fost definitiv câștigat. În orice caz, pe la Societatea Națiunilor nu ne mai prinde nimeni. Imprumutul extern a reușit aproape în întregimea lui. În cursul lunii viitoare facem stabilizarea. Cine ne-ar putea cere mai mult? Concluzia, prin urmare, e următoarea: Rămânem!”

Să presupunem, că toate sunt așa cum și le închipuie propagandistul liberal. Ei bine, invocând aceleași argumente, încheierea noastră e alta. Dacă guvernul prezidat de d. Vintilă Brătianu s'ar gândi la propriul său interes, (să lăsăm deocamdată interesul, mai puțin important, al țării) el ar face un act de cuminenie politică, retrăgându-se acum, în actuala perioadă de acalmie, pentru a nu se lăsa surprins de alte evenimente mai serioase, pe cari mai greu le va putea domina. A governa nu înseamnă a prevedea? Liberalii au nevoie de o platformă de retragere. Atât și nimic mai mult. Ar face o greșală să nu se folosească de prilejul, pe care-l au în sfârșit. Liniștea din arena politică să nu-i înșele. Așa zisele triumfuri de dincolo de graniță să nu-i amăgească. Dificultățile de mâine vor fi, fără îndoială, mai mari decât cele de ieri.

Actualul guvern a venit la conducerea țării într'un moment când nu era dorit de nimeni. Această împrejurare a determinat impopularitatea lui. Greșeala o poate răscumpăra astăzi în parte, arătând, că știe să plece până mai e vreme...

ION BALINT

GAZETA RIMATĂ

Poveste politică

Dați-mi un jaândarm, și organizez partidull!
(D. C. Arșefoianu la Lugoj)

*Trecutul povestește multe,
Intoarce-ți gândul spre trecut;
Sunt forțe tainice, oculate,
Descurcă-le dela 'nceput...
Visând reforme, revoluție,
Bălcescu, Tell, cei trei Golești,
Veneau c'un pic de Constituție
Dela Islaz la București...
In inimile 'nflăcărate,
Ca floarea tânără pe ram,
Mijeà un dor de libertate...
Pe-atunci, partidu=avea program!*

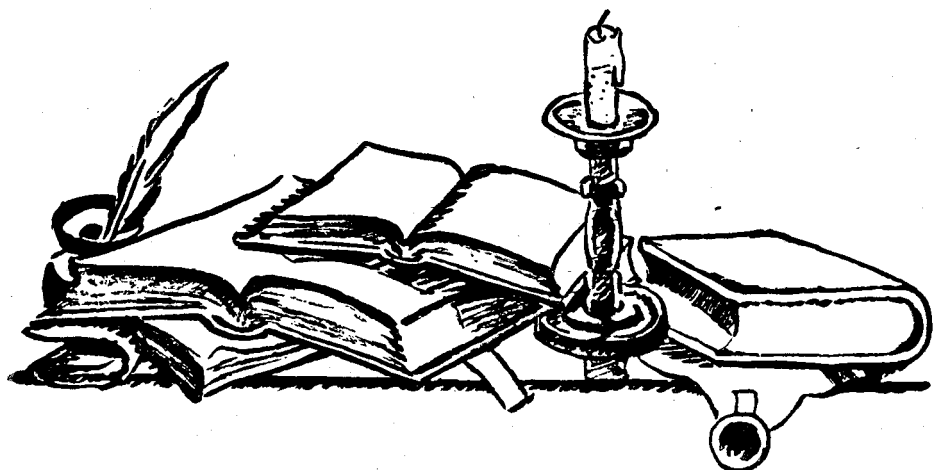
*Incet, încet, trecură anii,
(Nimic pe lume nu-i etern)
Cei ce luptară cu tiranii
Se instalară la guvern.
In importantele fotolii,
Miniștrii se trudeau cu zor,
Purtând in grele portofolii
Destinul scumpului popor.*

*Li salutau proprietarii,
Și bunii prieteni negustori,
Acuma, revoluționarii
Aveau, prin târg, alegători!*

*Și anii iar se fugăriră,
Umplând al veșniciei vid...
Și rândurile se răriră,
Pușini rămaseră 'n partid.
Eram pușini, dar fără vicii,
Eroic rezistam prin bănci,
In contra noastră inamicii
Rupeau neputincioase lănci...
Am suportat asalturi crunte,
Mergeam la luptă ca la chef,
Când ne porneam, având în frunte
Pe cel mai respectabil șef!*

*Așa știu eu c'a fost pe vremuri
Din mila milostivei Pronii...
Sărmane, astăzi te cutremuri
Când vezi în urmă epigonii.,
S'a irosit de mult programul;
Și voturile ne-au lăsat,
(Abia mai cumpărăm cu gramul)
Iar șeful, vai! a răposat...
Rămași cu inima 'ntristată,
In al politicii vacarm,
Din mândra zestre de-altădată
Atât păstrărăm: un jandarm!*

*JEAN TH. STICLETE
ultimul descendent al
vestitului popa Șapcă*

I N S E M N Ă R I

Dumitru Lăpădatu. — Aflăm că la Săliște a fost sărbătorit directorul școlii civile de băieți, *Dumitru Lăpădatu*, care după 44 de ani de mănoasă activitate dăscălească s'a retras acum la pensie.

Toți cei ce s'au abătut pe la Săliște, în orice timp, toți cei ce l-au văzut muncind la catedră sau în serviciul numeroaselor instituțiuni culturale din care făcea parte, toți cei ce au avut prilej să cunoască buna îndrumare primită de către elevii săi dela acest excelent educator al generațiunilor tinere, vor fi grăbit să se asocieze la această sărbătorire, fără îndoială una din cele mai bine meritate.

Ca unii cari am cunoscut și apreciat după cuviință activitatea didactică, literară și culturală a acestui devotat bărbat de școală, ne putem da seama de valoarea morală-educativă a muncii lui înclinate integral binelui obștesc. Dumitru Lăpădatu dela Săliște a fost, în cursul activității sale de aproape o jumătate de secol, atașat cu întreagă ființă și cugetarea sa intereselor școlii și numai lor. Timp de 44 de ani el

n'a căutat nici un prilej și nici un pretext, să ceară vre-odată concediu, nici măcar pe termen de trei zile. Ce bine ar fi pentru școala română din zilele noastre, dacă acest exemplu ar fi urmat, desființându-se uzul și abuzul atât de păgubitor, practicat de mulți profesori tineri, cari în momentul, când sunt numiți la vre-o catedră, își înaintează și cererea de concediu, lăsând apoi, sub diferite pretexte, în părăsire cu anii școala și catedra, maltratată de diverși suplinitori!

Activitatea școlară și extrașcolară a directorului Dumitru Lăpădatu a fost în toate privințele *de model*. Lecțiunile lui creiau în clasă o atmosferă de seninătate sufletească desăvârșită. Felul, cum înțelegea să se apropie de elevii săi, îi încuraja pe aceștia, împrietenindu-i pentru viața lor întreagă cu școala și însușindu-i pentru scopurile ei. În tot cuprinsul României întregite anevoe se va găsi al doilea centru ural, în care oamenii din popor, țărani-păstori, mici industriași, neguțători și intelectuali cu modeste lefșoare, să fi contribuit pentru sco-

puri școlare cu donațiuni benevole în sume așa de importante, cum au fost cele dăruite pentru scopurile școlii din Săliște în timpul directoratului lui D. Lăpădatu. Sub regimul legii lui Apponyi, poporul săliștean a avut demnitatea de a respinge subvenția oferită din partea guvernului ungar pentru îmbunătățirea lefilor învățătorești și de-a hotărî să facă toate sacrificiile pentru susținerea școlii sale românești, din propriile mijloace. Această hotărâre nu era decât rezultatul spiritului sănătos, în care poporul acesta a fost crescut și îndrumat prin educatori de vrednicia și de sentimentele românești ale lui Dumitru Lăpădatu.

Activitatea lui literară-didactică s'a manifestat prin colaborarea la revistele pedagogice ardeleni, prin mulțimea manualelor didactice publicate de dânsul în colaborare cu Iuliu Crișan și dr. Ioan Stroia, ca și prin buna conducere a cursurilor pregătitoare, ce l-au fost încredințate în vara anului 1919. Ținând seamă de excelențele lui servicii în domeniul vieții lui școlare și al literaturii didactice, precum și de buna lui pregătire formală, care l-ar fi îndreptățit de mult la un loc în învățământul secundar, Consiliul dirigent în baza legii școlare din 1888 l-a numit profesor și director al școlii civile înființate în Săliște la 1919.

În împrejurările actuale, este o întrebare grea, dacă școala aceasta va mai putea să aibă și în viitor directori așa de pricepuți și devotați, cum a fost Dumitru Lăpădatu.

Democrație și antisemitism. — Fostul redactor al *Tribunei* din Arad, d. Gh. Pop, a publicat de curând în ziarul *Adevărul* o serie de articole despre chestiunea evreiască în țara noastră, căutând o deslegare potrivită în arsenalul democrației. Locul, dela început, n'a fost tocmai bine ales. Pentru ași păstra toată obiectivitatea, pentru a nu

se simți sfîngherit, și, mai ales, pentru a fi crezut sincer, d. Gh. Pop trebuia să evite orice promiscuitate. Cu greu ne putem închipi, că distinsul publicist n'a fost puțin jenat în mișcățile sale discutând temeiurile mișcării antisemite în gazeta doctorilor Grauer, Blumenfel și soții!

În asemenea condiții, nevoit să fină seama de zeei tutelari ai casei unde era găzduit, d. Gh. Pop a vorbit cu gura pe jumătate, a rostit jumătăți de adevăruri și a oferit soluții, cari, după modesta noastră părere, nu sunt acceptabile nici pe jumătate. Mai întâi, autorul articolelor din *Adevărul* nu tăgăduiește faptul, că există în România de astăzi o problemă a burgheziei naționale; vede că orașele dela noi sunt împănate de elemente străine; recunoaște că în procesul de formație a societății românești de după război au intervenit piedici din afară, cari întârzie un proces firesc de transmutare a surplusului de forțe răsărit din pătura țărănească; dar leacul pe pe care îl prescrie ni se pare cu desăvârșire insuficient. Să nu se supere preopinentul, puțin cam ridicol chiar.

Crezând orbește în valoarea curativă universală e sufragiului universal, — miraculoasa cataplazmă a democrației, — d. Gh. Pop ne îndeamnă pe toți să ne înscriem în partidul național-tărănist, care, având foarte multe voturi la dispoziție și practicând cu ardoare demagogia făgăduielii goale, va rezolva spre fericirea neamului toate postulatele ideii naționale, fără a aluneca pe panta primejdioasă a exagerării antisemite. D. Gh. Pop adresează această invitație fineretului universitar, căruia îi dă sfatul să-l părăsească pe pătimașul d. A. C. Cuza și să se înșire cât mai în grabă subț comanda mântuitoare a șefului democrației române, d. Iuliu Maniu. În loc să spargă inutil geamuri nevinovate la Oradea, studenții ar fi putut să vină și ei la Alba Iulia, să depună, ca niște

buni creștini, cunoscutul jurământ revoluționar, și să-i lase pe pricepuții fruntași să realizeze doctrina naționalistă în consiliul de administrație al fabricii de piele „Renner“. Ce nu e în stare să facă democrația?

Soluția ingenioasă a dlui Gh. Pop seamănă grozav a șarlatanism de spierie. Sunt cel puțin o mie de preparate farmaceutice, menite să oprească definitiv căderea părului. Ar trebui să nu mai existe demult capete pleșuve. Ba, dacă e nevoie totdeauna de o comparație, cazul ni se pare și mai grav. Ce părere ați avea despre un medic, care ar încerca să vindece cancerul cu comprese de apă rece? D. Gh. Pop crede în terapeutică fără greș a democrației. Dorește întărirea elementului românesc pe tărâmul industriei, negoțului, al profesiunilor libere, își dă seama de prezența dezagreabilă a mușafirilor nepofțiți, osândește violențele antisemite, dar își inchipuie că totul se va aranja când se vor face alegeri libere și va veni la cârma țării partidul cel mai popular, partidul cu cea mai întinsă clientelă electorală, partidul guvernării prin popor și pentru popor, partidul al cărui membru devotat e d. Gh. Pop, partidul național-țărănist...

Am fi înclinați să ascultăm cu bunăvoință acest discurs de mic vânzător ambulant în bălciul politic, dacă partidul cu pricina ar înfățișa o garanție cât de slabă, că va servi, — pe lângă clientela sa electorală, — măcar o fărașă din exigențele ideii naționale! Din nefericire, semnele de până acum arată altceva. Tovărășia cu presa din stradă Sărindar, de al cărui ajutor nelimitat se bucură; prezența fruntașilor săi prin diferite consilii de administrație ale unor societăți cu capital străin; alianța suspectă cu doctrina internațională a socialiştilor; colaborarea cu adepții lui Karl Marx prin toate consiliile comunale, și alte multe probe de slăbiciune

a simțământului românesc ne arată cu prisosință, că dinspre partea aceasta nu e de așteptat singura posibilitate desfindere a exagerărilor antisemite.

Să căutăm, dacă voiți, alte remedii...

Ce să fie? — Ziarul *Dreptatea*, despre care noi vorbim aici cam rar, e oficiosul partidului național-țărănist. În această calitate, (având, cum am zice, acest defect) *Dreptatea* își atacă adversarii și își tângăiează amicii după rânduiala consacrată. Tot ce au făcut „ai noștri“ poartă pecetea genialității. Tot ce pun la cale „ai lor“ e o rușine națională și un scandal european. Potrivit acestui fel de a judeca pe oameni și a prețui faptele lor, redactorii foii cu pricina sunt gata să scrie oricând, că d. general Averescu a fost un comandant mediocru, care, în orice caz, nu se poate compara cu fostul sublocotenent de rezervă din armata austriacă, d. Iuliu Maniu...

Iată pentruce ne-am mirat nespus, când am citit deunăzi în *Dreptatea* o dare de seamă comparativă despre situația financiară a României, în care judecându-se cu asprime executarea bugetului din acest an, se recunosc (din greșală?) meritele evidente ale guvernului precedent. *Dreptatea* scrie negru pe alb: — „Anul trecut, deficitul de 2073 milioane de la 31 Martie s'a redus la 1888 milioane la sfârșitul lui Mai; anul acesta, deficitul de 3225 milioane din Martie a crescut la aproape 5 miliarde în Mai“. Concluzia e limpede pentru oricine: Gospodăria financiară a mult hultului guvern al partidului poporului a dat roade mai bune decât aceea a actualului guvern liberal, căruia i se recunoștea până acum cel puțin meritul unei dibăcii în stoarcerea impozitelor. (Din teascul bine strâns al fiscului, excedentele ar trebui să curgă fără efortări prea mari.) Va să zică, nu era chiar atât de rău fostul guvern al partidului poporului! Nu chivernisea cu

nesocotință banul public! Nu se încurca în cifre și nu risipea veniturile! Dimpotrivă. Izbutise să aplece cumpăna în favoarea încasărilor, ușurând discul împovărat al cheltuelilor. Ceeace reușise să mai îndrepte, printr'o politică economică chibzuită, strică acum din nou pricepuții lui urmași!

Noi știam toate aceste lucruri, le mai știau și alții, dar nu ne așteptam să le recunoască tocmai *Dreptatea* național-tărănistă. În felul acesta, gazeta adversarilor noștri riscă să anihileze cu un singur articol o lungă campanie de un an de zile. Orice cititor e îndrituit acum să-și arate nedumerirea în această nevinovată întrebare: — „Dacă fostul guvern al partidului poporului a cheltuit fără crușare banul public, cum se face, că socotelile lui bugetare au ieșit mai bine decât ale parcimoniosului guvern liberal? Cum se explică această anomalie? Care e secretul?”

Oamenii de bună credință au dreptul la un răspuns, care, suntem siguri, nu va veni niciodată.

Confesiunea lui Panait. — Publicațiile anti-românești au căpătat un tovarăș nou. E de necrezut, câtă energie (și cât bănel!) se cheltuiește pentru defăimarea noastră! Cineva ne trimite din Paris, pe adresa *Țării Noastre* cea mai proaspătă revistă săptămânală scrisă în franțuzește. E travestită în costum umanitarist și poartă pe frontispiciu, în litere roșii, titlul dramatic: *Le Cri des Peuples*. În fiecare zi de Miercuri, de-acum încolo, se va striga în aceste pagini împotriva României, denunțându-se înaintea Europei civilizate barbariile săvârșite în blestemata țară dela gurile Dunării. A ceeaș poveste, exploatată până la saturajie de toți agenții guvernului din Moscova, se răspândește în mii și zeci de mii de exemplare prin toate colțurile Continentului. Se mai găsește vreun naiv, care să le creadă? Să nu ne facem

iluzii prea mari. Informațiile lumii apăsene sunt încă foarte defectuase. N'ați înregistrat cazul recent al gazetarului de la *Daily Mail*, care trimis să facă o anchetă în Basarabia, s'a întors la Londra cu rezultatul, că în această provincie presupusă românească nu se găsește picior de român, toată populația fiind alcătuită din... moldoveni?

O fi fost confratele anglo-saxon de bună-credință? Nu ne vine să credem. Printre cei cari ne înjură, sunt și unii sinceri? În orice caz, din partea revistei *Le Cri des Peuples* nu trebuie să ne așteptăm la niciun menajament. Din prima zi, în fruntea colaboratorilor regulați, am dat peste numele neobositului Panait Istrati, vechea noastră cunoștiință, care și-a făcut o rentabilă specialitate de reporter literar din insultele aruncate cu amândouă mâinile în obrazul țării unde, întâmplător, s'a născut. Fostul hamal din portul Brăilei e prezent oriunde se pune la cale o lovitură împotriva noastră. Explicația nici nu ni se pare atât de complicată. Acest Istrati nu e altceva decât un incurabil vagabond al frontierelor europene, care simțindu-se deslegat de ideia demodată de patrie, s'a lăsat convins de bunătațile raiului bolșevic, a cărui fericire o cântă pe toate tonurile. Dacă, până acum, mai putea să rămână o îndoială cu privire la conversiunea lui Panait, cel din urmă număr al revistei *Le Cri des Peuples* ne lămurește pe de-a întregul. Aici își face autorul „Kyralinei” spovedania sa, desvăluindu-ne în acelaș timp admirația sa pentru Soviete și, indirect, ură sa în contra României. Admirație și ură deopotrivă de rentabile...

Iată ce scrie, negru pe alb, din Kiev, oaspele răsfățat al U. R. S. S.-ului: — „Planul meu era să-mă gălesc la Moscova în ziua de 1 Mai. Imprejurările au hotărât altfel. Dar, mai întâi de toate trebuie să mărturisesc că mi-e cu neputință să am vreo voință în mij-

locul vieții vertiginose pe care o duc în acest moment. Nu sunt decât o pană în bătaia vântului, al vântului bun, care suflă pe pământul celei mai mari Revoluții din istorie. În orice loc aș pune piciorul, sufletul pământului sovietic îmi trimite drept în inimă ritmul său violent, care mi-e ca un frate. Și pretutindeni fraternizăm, în frenetica Moscova ca și în muncitorul Leningrad; în frumoasa Ucraina ca și în sălbaticul Caucaz; în Georgia ca și în Crimeia“. Atât de mult fraternizează cu bolșevismul acest Baedeker al Republicii Sovietelor, încât nu e de mirare, că ne brutuiește pe noi atât de des. Sunt simțăninte cari, prin firea lucrurilor, se exclud. Și, cu cât Panait Istrati va simți mai mult la inimă ritmul violent al celei mai mari Revoluții din istorie, cu atât mai mult va învăța să ne urască. Căci umanitarismul roșu, în numele căruia Ceka sovietică a împușcat câteva sute de mii de intelectuali, își recrutează cu predilecție propagandiștii săi din fauna respingătoare a acestor scârbe fără patrie, fără onoare și fără Dumnezeu, cari sunt dispuși să câștige cât de mult, tocmai fiindcă n'au nimic de pierdut..

Premiul național pentru teatru. — În timpul vacanței, la intervale mai dese, gazetele reușesc să evadeze din cercul rigid al actualității. Multe propuneri, cari n'au avut încă norocul să fie realizate, sunt aruncate din nou în focul potolit al discuțiilor de vară, pentru a fi servite publicului în lipsă de altă mâncare proaspătă. E un soi de supă încălzită...

Un distins intelectual înhămat la jurnal ziaristice cotidiene, d. Gr. Tăușanu, reia astfel în Viitorul ideea de a se înființa un premiu național pentru teatru, care să se acorde în fiecare an, deodată cu premiile naționale pentru poezie și proză, celor mai de seamă autori dramatici români. S'ar părea, că

necesitatea acestei inovații a ieșit la iveală odată cu dorința unanimă de a se încununa opera literară a d-lui Al. Davila, autorul, astăzi necontestat, al clasicului „Vlaicu Vodă“. Așa se iau, de obicei, inițiativele la noi. Un caz special determină o măsură menită să se perpetueze.

Un premiu național pentru teatru? D. Al. Davila l'ar merita, fără îndoială, cel dintâi, din două motive. Fiindcă „Vlaicu Vodă“ a rămas în repertoriul teatrului românesc ca cea mai bună piesă istorică în versuri, și fiindcă marele Caragiale, autorul „Scrisoarei Pierdute“, a murit încă de-acum cincisprezece ani. Dar mai departe? Ce se va face cu premiul în anii următori? Cui să i se ofere? Lupta s'ar da la început între d. d. A. de Herz, Paul Prodan, Victor Eftimiu și M. Sorbul. Dar, după ce toți acești simpatici dramaturgi români vor fi fost încununați, cui îi mai vine rândul? Nu, nu, propunerea dlui Gr. Tăușanu e inutilă și periculoasă. Inutilă, pentru că autorii noștri dramatice, fără nicio greutate, pot fi premiați cu premiul național pentru proză, dacă au scris piesele lor în proză, sau cu premiul național pentru poezie, dacă au scris piesele lor în versuri. Și nici această categorisire nu e necesară, de vreme ce anul acesta chiar, d. N. Iorga, care e autor de piese în versuri, a luat premiul național pentru proză iar d. I. Minulescu, care e autor de piese în proză, a luat premiul național de poezie. Propunerea dlui Gr. Tăușanu mai e și periculoasă, pentru că, din lipsă de candidați, ne-am pomeni într-o zi în situația de a așeza cununa unei recunoașteri estetice pe fruntea gânditoare a dlui G. Ciprian, autorul norocos al „Omului cu mârjoaga“.

Pe cât e posibil, literatura ar trebui ferită de accidente, atât de frecvente pe podeaua capricioasă a scenei!